

Právo na ochranu osobnosti

doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.
Právnická fakulta MU, Brno

OSNOVA:

- Obecný výklad
- Právní zakotvení
- Člověk a jeho právo na ochranu osobnosti
- Jméno, příjmení, pseudonym – zvláštní a ucelenější úprava
- Chráněné statky osobnosti
- Omezení práva na ochranu osobnosti
- Prostředky ochrany osobnosti
- Právo na soukromí – dle OZ
- Právo na duševní a tělesnou integritu – dle OZ
- Práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení – dle OZ
- Nakládání s částmi lidského těla – dle OZ
- Ochrana lidského těla po smrti člověka – dle OZ
- Zvláštní osobností práva tvůrčí (základní charakteristika)
- Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby – tzv. quasi-osobnostní práva
- Ochrana osobnosti versus svoboda projevu

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKO

poskytování právní ochrany **člověku,**

jako lidské osobnosti, jeho rodině a jeho osobnímu stavu
patří mezi pilíře obecného soukromého (občanského)
práva

Slovy OZ (proklamace): „právo brát se o vlastní štěstí“

SOUKROMÁ OSOBNÍ PRÁVA NEMAJETKOVÉ POVAHY

- OSOBNÍ PRÁVA RODINNÁ
- OSOBNÍ PRÁVA STATUSOVÁ
- OSOBNÍ PRÁVA OSOBNOSTNÍ

PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI

- přirozenoprávní koncept - právní osobnost (subjektivita) je důsledek osobnosti člověka jako takového (nikoli naopak)
- stát člověku osobnost neposkytuje, ale garantuje (zaručuje) jí ochranu a upravuje způsoby jejího uplatnění

STÁT UPRAVUJE:

- ZPŮSOB VÝKONU PŘIROZENÉHO PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI
- ZPŮSOB UPLATŇOVÁNÍ TOHOTO PRÁVA
- ZPŮSOB OCHRANY TOHOTO PRÁVA (teritorialita)

PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI

- náleží nerozlučně a neoddělitelně každému člověku jako jedinečné individualitě (přirozené právo)
- Je spjata se zásadou, že „každý člověk má právo si žít podle svého“, čemuž odpovídá povinnost všech ostatních to respektovat
- nemajetkový charakter
- jednotné právo na ochranu osobnosti = **jednota a celistvost lidské osobnosti**
- chráněné jsou nehmotné statky osobnostní – hodnoty lidské osobnosti, které tvoří její fyzickou (tělesnou) a psychicko-morální i sociální integritu (všeobecná osobnostní práva) a výsledky duševní tvořivé činnosti (zvláštní osobnostní práva tvůrčí)

PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI

- (PŘIROZENÉ) SUBJEKTIVNÍ PRÁVO (I POVINNOSTI) KAŽDÉHO ČLOVĚKA
- ABSOLUTNÍ PRÁVNÍ POVAHY -PŮSOBÍ ERGA OMNES
- NEMAJETKOVÝ CHARAKTER
- PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI JE ZÁKLADNÍ PRÁVO A TA JSOU“
 - +Nezadatelná (vrozená)
 - + Nezcizitelná (nepřevoditelná)
 - + Nepromlčitelná
 - + Nezrušitelná (nemožnost se vzdát – subjektivní právo nemůže z vůle člověka zaniknout)

PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ

- V MEZINÁRODNÍCH DOKUMENTECH
- V ÚSTAVĚ A LZPS
- ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ

MEZINÁRODNĚ/EVROPSKÉ PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ

- Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966) (vyhláška MZV č. 120/1976 Sb.)
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP50) sděl. č. 209/1992 Sb.), včetně Protokolů
- Evropská Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (Úmluva o lidských právech a biomedicíně), (sděl. č. 96/2001 Sb. m.s.), včetně Dodatkového protokolu o zákazu klonování lidských bytostí. (sděl. č. 97/2001 Sb. m. s.)atd.
- Úmluva o právech dítěte (sdělení č. 104/1991 Sb., s opčním protokolem č. 57/2006 Sb.m.s.)
- The Charter of Fundamental Rights of the European Union
- Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>)
- A další.....

ÚSTAVNĚ PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI

Ústava: zejména v preambuli

LZPS: zejm. čl. 1,6,7,8,10,11, 12,13, 15, 16

...podle čl. 10 odst. 1 LZPS "každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno".

PRÁVO EVROPSKÉ UNIE (GDPR)

- **Obecné nařízení o ochraně osobních údajů** (angl. General Data Protection Regulation neboli GDPR) je legislativa EU, která výrazně zvyšuje ochranu osobních dat občanů (účinnost 25.5. 2018)
- cílem hájit co nejvíce práva občanů EU proti neoprávněnému zacházení s jejich daty včetně osobních údajů
- „prováděcí zákon o ochraně OO“- zákon č.110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů provedení obecného nařízení GDPR do českého právního řádu

ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI

Občanský zákoník:

**§ 3, § 81 a násl. NOZ, a též § 2956,
2957 OZ**

DALŠÍ SOUVISEJÍCÍ PŘEDPISY

- Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, od. 1. 9. 2009 účinnost
- **zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a změně některých zákonů (transplantační zákon)**
- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
- § 10, §11 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)
- § 35, §36 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon),
- zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- zákon č. 227/2006 Sb., o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činnostech a o změně některých souvisejících zákonů
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- zákon 111/2009 Sb., o základních registrech
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Trestní zákoník
- 49 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích – přestupky proti občanskému soužití
- § 28 a § 35 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
- OSŘ-§ 133a občanského soudního řádu
- ZZŘS

DŮLEŽITÝ PRAMEN POZNÁNÍ

- JUDIKATURA ČESKÝ SOUDŮ
- JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

JMÉNO ČLOVĚKA A JEHO OCHRANA (právo na ochranu jména – zvláštní)

- Statusový význam pro člověka, tradiční způsob identifikace/specifikum (člověk se s ním nerodí) – není vrozené, tj. přirozené
- Svoboda člověka zvolit si pro *soukromý styk* vlastní označení (jméno a příjmení) a nebyt jej zbaven (čl. 7 ÚP dítěte) – přirozené právo na pojmenování
- Právo a povinnost rodičů zvolit jméno dítěte (přirozené soukromé právo x zápis do matriky – veř. pr.)
- Obecná ochrana užívání jména a příjmení (§ 77 a násl.) a též pseudonymu, osobnostně právní ochrana jména – požívá ochrany *erga omnes*
- Pravidelný způsob označení člověka – užití vlastního jména (ochrana 3 os.), když takto označen, následky omylu si nese ten, s kým jednáno
- Prolínání práva soukromého a veřejného (veřejný zájem na evidenci obyvatelstva, matriční pořádek , používání v úředním styku)

JMÉNO ČLOVĚKA

- Statusové označení x složka osobnosti člověka
(chráněný statek osobnostní)
- Součást jména „v širším smyslu“ – jméno, příjmení, vč.
např. i příjmení připojovaného (§ 622), jiného zvoleného
(mat. zák.)
- Právní ochrana „jména“ – absolutněprávní viz § 78
(zdržení se, odstranění závadného stavu)
- Ochrana „dobrého jména“ – není zvláštní způsob
označení, ale složka osobnosti (čest, dobrá pověst, § 81 a
násl. – zdržení se, odstranění, náhrada nemajetkové
újmy)
- Možnost udělení svolení s použitím jména pro účely (i
úplatné)

OCHRANA JMÉNA

- Původem přirozenoprávní (§ 81):
 - Právo být pojmenován
 - Svoboda člověka zvolit si své označení
 - Ochrana důstojnosti, cti, vážnosti, tj. „dobré jméno“
- Původem statusovou (pozitivně právní) – ochrana „tvaru“ jména (§ 78):
 - Zpochybnění práva ke jménu
 - Neoprávněný zásah do jména (např. použití jména při propagaci výrobku či služby)

Praktický význam: náhradu nemajetkové újmy **lze požadovat pouze u újmy na přirozených právech** (§ 2956 a násl. – není jednotný názor, že absolutní právo ke jménu není právem přirozeným)

- Možnost požadovat náhradu majetkové újmy majetkové, bezdůvodné obohacení, též nekalosoutěžní ochrana § 2976

AKTIVNÍ LEGITIMACE K OCHRANĚ JMÉNA – §78 OZ

- Dotčený člověk
- Manžel, potomek, předek, partner (tax.) - vlastním jménem – (výjimka!)

Pokud kumulativně splněny 2 podmínky:

a) v případě ztráty schopnosti/možnosti člověka samostatně chránit své právo (zvláštní „žalobní právo“ dle DZ) a zároveň

b) nedal najevo (svéprávný), že si nepřeje

OCHRANA PŘÍJMENÍ

Zvláštní aktivní legitimace k ochraně příjmení § 78/3 OZ
(dědičné příjmení § 860 a násl. OZ):

- manžel, osoba blízká (§ 22), byť nebylo do jejich právo ke jménu přímo zasaženo
- – důležitý zájem rodiny (ochrana rodového jména)
- i proti vůli dotčeného člověka
- i když nenese stejné příjmení

PSEUDONYM (§ 79)

- Přirozené právo zvolit si vlastní „jiné“ soukromé označení - pro určitý obor i pro soukromý styk vůbec (již i v ABGB)
- Není legální definice v OZ ani v jiném zákoně (jakékoli označení v soukromém styku, odlišné od jména, nesmí být v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem)
- Právní jednání pod pseudonymem může být platné (kumulativně):
 - je-li zřejmé, kdo jednal
 - Nemůže-li mít druhá strana pochybnost o osobě jednajícího
- Vždy nutno respektovat ochranu práv 3 osob
- následky omylu (§ 583) nese kdo jedná pod pseudonymem, odpovědnost za výsledek, neřeší se zavinění
- Osobnostní ochrana pseudonymu (chráněný statek osobnostní), zvláštní úprava AutZ - souběh

OCHRANA OSOBNOSTI

(tělesné a duševní integrity člověka)

„všeobecná“

PRINCIPY OBECNÉ

- **zásada v pochybnostech ve prospěch života**
(zásada pro vitae/for life)
- **zásada přednosti ochrany lidské bytosti před zájmy společnosti nebo vědy,**
- **zásada nedotknutelnosti osobnosti,**
(nedotknutelnost lidské bytosti, stránek osobnosti včetně kupř. soukromí a rodinného života, projevů osobní povahy atd. - lze však udělit svolení(licenci) dotčeného anebo výjimečně zákonem)
- **zásada odvolatelnosti svolení,** je založena na možné změně přesvědčení svolujícího (limity – zákaz zneužití, poctivost)
- **zásada zákazu těžení finančního prospěchu z lidského těla nebo jeho částí,**
- **zásada pietní ochrany**

PRINCIPY EXPLICITNĚ V OZ

- OZ vychází z úpravy OZ1964, kterou ale zpřesňuje, přináší některé změny

§ 3 odst. 1 OZ: „Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.“

§ 3 odst. 2 OZ:..... „každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí“

§ 81 OZ: „Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého“.

OCHRANA OSOBNOSTI (aktivní legitimace)

Okruh osob, které mohu uplatnit ochranu osobnosti člověka (aktivně legitimovaných):

- dotčený člověk (každý samostatně)
- osoby blízké (postmortální ochrana § 82 odst. 2 OZ),
- právnícká osoba, týká-li se nedovolený zásah činnosti člověka v právnícké osobě, § 83 odst. 2
- Pozor! u jména je okruh takto vymezených osob odlišně (§ 78 OZ), viz výše

OCHRANA OSOBNOSTI V OZ

(pasivní legitimace)

- „KAŽDÝ“ - člověk, právnická osoba, stát
- více osob společně – společná odpovědnost za zásah do osobnostní sféry (vydavatel, novinář na volné noze apod.)
- Aktuální rozhodnutí: M. Zeman jako veřejný činitel či soukromá osoba?

Ústavní soud, IV. ÚS 3076/20, [ÚS 277/2021]

Skutkově: Zeman vs. Šarapatka

- Spor před obecnými soudy se vedl o to, zda je stát povinen se vedlejšímu účastníkovi omluvit za následující výrok, který pronesl prezident republiky dne 16. 11. 2017 v televizním pořadu Týden s prezidentem: *"Zdeněk Šarapatka je člověk, který kdysi pracoval, teď nevím, jestli v Lidovém domě nebo Úřadu vlády, už je to hrozně dávno, ale vím, že jsem ho vyhodil pro neschopnost."*
- Nepravdivé tvrzení

Z argumentace ÚS:

„Půjde-li o projev, který vybočuje z rámce výkonu funkce prezidenta republiky (tj. půjde-li o projev mimo výkon funkce prezidenta ve smyslu čl. 54 odst. 3 Ústavy a mimo úřední postup prezidenta ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny), pak z pohledu ústavního práva není nic, co by bránilo tomu, aby za případnou újmu jím způsobenou odpovídal prezident jako soukromá osoba podle obecných předpisů“.

Zda jde o „úřední postup“ svém hodnocení Ústavní soud vyšel ze tří kritérií: 1) časového kritéria, 2) kritéria fóra, na němž byl výrok pronesen, a 3) kritéria obsahu výroku.

CHRÁNĚNÉ STATKY OSOBNOSTNÍ DLE OZ

§ 81 odst. 1 OZ:

„Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.“

§ 81 odst. 2 OZ: demonstrativní výčet:

- Život
- Důstojnost člověka
- Zdraví
- Právo žít v příznivém prostředí
- Vážnost
- Čest ve společnosti
- Soukromí
- jeho projevy osobní povahy atd.....

OMEZENÍ PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI

- **Zásah se svolením člověka (se souhlasem) – jednostranné právní jednání člověka**
- **důraz na určitost „svolení“ – jakého chráněného statku se týká, rozsah, způsob zásahu,**
- § 84 zachycení, § 85 OZ rozšiřování podoby (zásahy do soukromí)
- kdo svolil - může odvolat souhlas (limity)

(otázka, zda i dvoustranné právní jednání – licence – blíže na seminářích)

ZÁKONNÉ LICENCE (PODOBA A SOUKROMÍ)

tzv. bezúplatné zákonné licence (rozšíření):

- **Zákonná licence k ochraně práva nebo jiných chráněných zájmů třetích osob § 88/1 OZ**
- **zákonná úřední licence § 88/2 OZ**
- **Zákonná licence vystoupí-li někdo veřejně v záležitosti veřejného zájmu § 88 odst. 2 OZ**
- **zákonná licence vědecká a umělecká § 89 OZ**
- **zákonná licence zpravodajská (reportážní) § 89 OZ**

Limity!

- Použití (pořízení) těchto chráněných hodnot:
- **nesmí být nepřiměřeným způsobem a v rozporu s oprávněnými zájmy člověka**
- **v případě pochybností vykládat restriktivně** (§ 90 OZ)
- **musí být vždy zaručena základní ochrana důstojné existence člověka**

ZÁKONNÉ LICENCE I.

K OCHRANĚ PRÁVA NEBO JINÝCH CHRÁNĚNÝCH ZÁJMŮ TŘETÍCH OSOB:

88 odst. 1 OZ: PODOBIZNA, ZVUKOVÝ A OBRAZOVÝ ZÁZNAM (NE PÍSEMNOST OSOBNÍ POVAHY) *“Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový a obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně práv jiných nebo právem chráněných zájmů jiných osob.”*

ÚŘEDNÍ a V PŘÍPADĚ, ŽE NĚKDO VYSTOUPÍ V ZÁLEŽITOSTI VEŘEJNÉHO ZÁJMU

88 odst. 2 OZ PODOBIZNA, ZVUKOVÝ A OBRAZOVÝ ZÁZNAM(I PÍSEMNOST OSOBNÍ POVAHY)... *„na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.“*

ZÁKONNÉ LICENCE II.

VĚDECKÁ A UMĚLECKÁ, ZPRAVODAJSKÁ:

§ 89 OZ: vědecká a umělecká licence zpravodajská - (NE
POUŽITÍ PÍSEMNOSTÍ OSOBNÍ POVAHY)

DŮLEŽITÉ! ZÁKONNÝ DŮVOD NESMÍ BÝT VYUŽIT
NEPŘIMĚŘENĚ A V ROZPORU S OPRÁVNĚNÝMI
ZÁJMY ČLOVĚKA (§ 90 OZ)

X

PRÁVO NA INFORMACE, SVOBODA PROJEVU,
OCHRANA VEŘEJNÉHO POŘÁDKU, VŽDY NUTNÝ
TEST PROPORCIONALITY (VIZ NÍŽE)

TEST PROPORCIONALITY

- **Kolize práv se řeší testem proporcionality (a takovým způsobem, aby hodnotnější z nich bylo chráněno s minimálním omezením méně hodnotného).**
- **Kritéria dle ÚS (Pl. ÚS 4/94):**
- kritérium vhodnosti: soud zkoumá, zdali „*institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout stanovený cíl*“
- kritérium potřebnosti (nutnosti): soud zkoumá, zdali by stanoveného cíle nemohlo být dosaženo „*jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod*“
- kritérium poměrování: soud porovnává „*závažnost obou v kolizi stojících základních práv*“, což „*spočívá ve zvažování empirických, systémových, kontextových i hodnotových argumentů*“.

PROSTŘEDKY OCHRANY PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI (NÁROKY ZE ZÁSAHŮ)

- **PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI JE SUBJEKTIVNÍ ABSOLUTNÍ SOUKROMÉ PRAVO - JE VYBAVENO NÁROKEM (VYMAHATELNE)**
- **Prostředky ochrany jsou zakotveny v nejrůznějších soukromoprávních i veřejnoprávních právních předpisech**
- **Ochrana se týká porušení i ohrožení práva**
- **Rozmanitost skutkových podstat – zásahy do složek osobnosti a projevů osobní povahy**
- **Občanský zákoník zakotvuje obecné i zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti.**
- **Předpoklad: neoprávněný zásah, **objektivně způsobilý** přivodit nemajetkovou újmu na právech chráněných § 81 a násl. OZ**

NEOPRÁVNĚNÝ ZÁSAAH (předpoklad)

Z judikatury:

- Neoprávněný zásah musí být objektivně způsobilý způsobit újmu
- Neoprávněným zásahem je jednání, které zasahuje do práv chráněných OZ a je v rozporu s právy a povinnostmi původce stanovenými právním řádem
- V zásadě je nutno připustit důkaz pravdy
- Rozdíl mezi neoprávněným zásahem a kritikou je nutno spatřovat v pravdivosti (objektivnosti) projevu a cíli, který sleduje.
- Pravdivou kritiku nelze zpravidla považovat za odporující zákonu

Rozsudek NS sp. zn. 30 Cdo 1526/2004:

Nedošlo k neoprávněnému zásahu, pokud orgány činné v trestním řízení postupovaly podle zákona

PROSTŘEDKY OCHRANY OSOBNOSTI I. ZVLÁŠTNÍ ŽALOBNÍ NÁROKY (absolutně pr.)

Taxativní výčet:

- zdržení se (upuštění od neoprávněného zásahu – negatorní – zápůrčí žalobou) - § 82 odst. 1 OZ (ochrana před jednorázovým – pokud stále trvá i trvalým zásahem)
- odstranění škodlivého následku (restituční) – 82 odst. 1 OZ – obnovit původní stav (např. stažení difamujících informací z internetu)

PROSTŘEDKY OCHRANY OSOBNOSTI II.

- Nárok na náhradu vzniklé **nemajetkové újmy** (přiměřené zadostiučinění) - § 2956 OZ
- Nelze předem vyloučit nebo omezit povinnost k náhradě újmy a přirozených právech - § 2898 OZ
- Nárok na náhradu vzniklé **majetkové újmy** (skutečné škody, ušlého zisku) – 2910 a násl. OZ
- Nárok na vydání **bezdůvodného obohacení** (§ 2875 a násl. OZ)

NÁHRADA NEMAJETKOVÉ I MAJETKOVÉ ÚJMY

- PŘI ZÁSAHU DO PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI LZE I POŽADOVAT **NÁHRADU MAJETKOVÉ A NEMAJTEKOVÉ ÚJMY** (§ 2956 OZ)
- VYŽADOVÁNO ZAVINĚNÍ RUŠITELE – SUBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOST (§ 2910 A NÁSL. OZ)
- Zvláštní skutková podstata § 2956 OZ:, „Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona (NOZ), nahradí škodu majetkovou i nemajetkovou, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“
- „Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích.....“ (§ 2951) – **preferována peněžitá satisfakce** (změna oproti OZ1964)

NÁHRADA NEMAJETKOVÉ ÚJMY

- Interpretační pravidlo pro určování výše náhrady nemajetkové újmy (2957 OZ) výslovně v zákoně, co dovedla judikatura dříve
- neoficiální“ tabulky NS + metodika
- Náhrada nemajetkové újmy i dalším osobám (2971 OZ) – zvláštní žalobní nároky těchto osob
- „Náhrada nemajetkové újmy při usmrcení (tzv. sekundární oběti)

OTÁZKA PROMLČENÍ

nepromlčitelnost práva na ochranu osobnosti

ale!

Promlčení práva na odčinění újmy:

§ 612 OZ: „V případě práva na život, důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech.“

**K ROZHODOVÁNÍ SPORŮ Z OCHRANY
OSOBNOSTI
V I. STUPNI
JE PŘÍSLUŠNÝ OBECNÝ (OKRESNÍ SOUD)
ŽALOVANÉHO**

(změna oproti úpravě do konce roku 2013, kdy
krajské soudy)

DALŠÍ PROSTŘEDKY OCHRANY

OCHRANA V MEDIÁLNÍM PRÁVU – právo na odpověď a dodatečné sdělení

OCHRANA OSOBNOSTI ZAMĚSTNANCE § 13, § 16 rovné zacházení (rovněž 133a OSŘ – žalovaný musí prokázat opak)

OCHRANA OSOBNOSTI V ANTIDISKRIMINAČNÍM ZÁKONĚ § 10

OCHRANA OSOBNOSTI V OBLASTI SVOBODNÉHO PŘÍSTUPU K INFORMACÍM (řeší kolizi)

OCHRANA TRESTNĚPRÁVNÍ

OCHRANA SPRÁVNĚ PRÁVNÍ

VYBRANÉ CHRÁNĚNÉ STATKY OSOBNOSTNÍ

PODOBA A SOUKROMÍ V OZ

- Zachytit a rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením (§ 84 a 85 OZ, výj.), svolení možno odvolat, náhrada újmy, pokud podstatná změna okolností
- Limit: Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, neměli k tomu zákonný důvod (§ 86 OZ), totéž platí o písemnostech osobní povahy
- Zákonné licence: – vykládat restriktivně

Z judikatury:

Rozsudek ESLP ze 16. 12. 1992, ve věci Niemitz vs. Němcko:

„.....soud nepokládá za možné ani nutné pokusit se o vyčerpávající definici pojmu "soukromý život". Bylo by příliš restriktivní limitovat tento pojem na "vnitřní kruh", v němž může jedinec žít svůj vlastní osobní život podle svých představ, a úplně z něho vyloučit svět nezahrnutý do tohoto kruhu. Respektování soukromého života musí rovněž zahrnovat do určité míry i právo vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi.....“

Rozsudek ESLP z 6.2. 2001, ve věci Bensaid vs. Spojené království Velké Británie a Severního Irska:

„.....soukromý život je široký pojem, který se nehodí k vyčerpávající definici.....“

Rozsudek ESLP z 19.2. 1998, ve věci Guerrová a další vs. Itálie:

„Vážné zásahy do životního prostředí mohou mít dopad na blaho osob a mohou je zbavit možnosti pokojného užívání obydlí, čímž poškozují jejich rodinný a soukromý život.“

Zásah do soukromí - příklad

Von Hannover v. Německo 2004, (59320/00), ECHR 294, Ochrana soukromého života

Monacká princezna – snaha ochránit soukromí své a své rodiny, německý ústavní soud dal přednost právu na informace a svobodě projevu, ale ESLP právu na soukromí

Vlastní chování určuje meze ochrany osobnosti (soukromí)

Blíže k tomu též Herzog, J.: Případ Caroline von Hannover – zveřejnění fotografií ze soukromí prominentů, Právní rozhledy 23/2004, str. 877-880

(blíže na seminářích)

K podstatě a rozsahu práva na soukromí (český ÚS):

- II ÚS 2048/09 (N 232/55 SbNU 181), I. ÚS 705/06 (N 207/51 SbNU 577) a další
- [PI US 32/15 \(část zákona o kontrolním hlášení\)](#)
- https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_ml_uvci/Publikovane_nalezky/2016/PI_US_32_15_na_web.pdf
- [PI US 26/16 \(EET\)](#)
- https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_ml_uvci/Publikovane_nalezky/2017/PI_US_26_16_na_web_v_cetne_nekterych_disentu.pdf

PRÁVO NA TĚLESNOU INTEGRITU

- PODROBNĚJŠÍ ÚPRAVA, ČASTO ODLIŠNÝ REŽIM VEŘEJNOPRÁVNÍCH PŘEDPISŮ
- Poučovací povinnost při zákroku (zásahu)- vědomí o povaze a jeho možných následcích § 94 OZ
- Zákonný zástupce souhlas se zásahem, pokud k „přímému prospěchu“ zastoupeného § 93 odst. 2 OZ
- Informovaný souhlas §94 a násl., možnost odvolání
- Písemný souhlas – pokusy, zákrok, který zdravotní stav nevyžaduje

ZÁSAHY DO TĚLESNÉ INTEGRITY

- Souhlasy nezletilců se zásahem (§ 95)
- Presumpce souhlasu se zásahem do integrity (§ 97) – pokud není vyžadován písemný
- Souhlas dalších osob se zásahem (§98), není-li člověk schopen projevit vůli, stav nouze
- KDY SOUHLAS SOUDU: Konflikt zákonného zástupce a nezletilce staršího 14 let (§100), osoby neschopné úsudku

PRÁVA ČLOVĚKA PŘEVZATÉHO DO ZDRAVOTNICKÉHO ZAŘÍZENÍ BEZ JEHO SOUHLASU

- Převzetí a držení člověka bez souhlasu – ultima ratio:
 - Pouze ze zákonem stanovených důvodů
 - Pokud nelze zajistit jinak
 - Zvláštní řízení v ZZŘS

Ke stažení: Praktické dopady OZ na provozování lékařské praxe (Doležal/Doležal)

http://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktick%C3%A9-dopady-NOZ-na-provozov%C3%A1n%C3%AD-l%C3%A9ka%C5%99sk%C3%A9-praxe_ebook.pdf

NAKLÁDÁNÍ S ČÁSTMI LIDSKÉHO TĚLA

- Člověk, jemuž byla odňata část těla má právo dozvědět se, jak s ní bylo naloženo.
- Zákaz nakládání způsobem nedůstojným a ohrožujícím veřejné zdraví
- Souhlas i konkludentní s použitím části těla k zdravotnickým, výzkumným, vědeckým účelům
- Výslovný souhlas s použitím neobvyklým
- Co má původ v lidském těle, platí obdobně co o částech lidského těla
- PŘENECHÁNÍ ČÁSTI TĚLA JINÉMU, POKUD TAK STANOVÍ ZVLÁŠTNÍ PŘEDPIS (NAPŘ. ZÁKON O TRANSPLATACÍCH)
- VLASY, PODOBNÉ ČÁSTI LIDSKÉHO TĚLA – I ODMĚNA – FIKCE, JAKO VĚC MOVITÁ (§ 112 OZ)

OCHRANA LIDSKÉHO TĚLA PO SMRTI ČLOVĚKA

- PRÁVO ROZHODNOUT, JAK BUDE NALOŽENO S JEHO TĚLEM, i jaký má mít pohřeb (x zákon o pohřebnictví) (§ 113, § 114)
- Provést pitvu lze bez souhlasu, pokud tak stanoví zvláštní zákon
- Veřejnoprávní regulace – zákon č. 259/2001 Sb., o pohřebnictví, v aktuálním znění

ZVLÁŠTNÍ OSOBNOSTNÍ PRÁVA TVŮRČÍ – EXKURS (blíže samostatný kurs právo duševního vlastnictví)

- náleží pouze člověku – **tvůrci (původci)**, kterým může být pouze fyzická osoba, což vyplývá z povahy tvůrčí činnosti (tvorby) samé.
- vztahují se k tvůrčím duševním plodům osobnosti fyzické osoby.

Mezi tato práva patří:

- 1) **osobní právo na ochranu autorství,**
- 2) **osobní právo na ochranu původcovství výkonu výkonného umělce**
- 3) **osobní právo na ochranu původcovství ideálních předmětů průmyslových práv,**
- možný souběh zvláštní ochrany autorskoprávní nebo průmyslově právní a obecné občanskoprávní

„QUASI OSOBNOSTNÍ PRÁVA“ PRÁVNICKÝCH OSOB

- právnické osoby nemají „osobnost“ , nejsou nadány přirozenými právy

Proto:

- „quasi osobnostní“ chráněné statky)
 - § 135 OZ: rozšíření a drobné zpřesnění – název, pověst, soukromí
 - Povinnost zdržet se zásahů, odstranit vadný stav
 - Nekalososoutěžní ochrana
 - Právo na odpověď a dodatečné sdělení (tiskový zákon/ zákon o rozhlasovém a televizním vysílání)
 - Trestní zákoník

PRÁVO NA OCHRANU OSOBNOSTI VS. PRÁVO NA INFORMACE A SVOBODA PROJEVU

Evropská úmluva o lidských právech (1950)

- Čl. 8 Právo na respektování rodinného a soukromého života
 - Čl. 8(1): Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
- Čl. 10 Svoboda projevu
 - Čl. 10(1): Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.
 - Čl. 10(2): Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu (...) **ochrany pověsti nebo práv jiných** (...)

Klíčová judikatura ESLP

ochrana osobnosti versus svoboda projevu

- *Lingens v. Rakousko*, z 8.7.1986, §46
 - „Požadavek prokázat pravdivost hodnotového soudu nelze splnit a sám o sobě porušuje svobodu projevu.“
- *Castells v. Španělsko*, z 23.4.1992
 - Jednání vlády musí být podrobena přísné kontrole ze strany moci zákonodárné a soudní, ale také ze strany veřejného mínění.
- *Jersild v. Dánsko*, z 23.9.1994, §31
 - „Svoboda projevu se nevztahuje pouze na „informace“ a „myšlenky“, které jsou přijímány pozitivně, jež jsou považovány za neškodné nebo bezvýznamné, ale i na ty, které urážejí, šokují či zneklidňují“
- *Perna v. Itálie*, z 6.5.2003, §39
 - „Novinářská svoboda tudíž zahrnuje také možnost použití jisté dávky přehánění nebo dokonce provokace.“

KRITÉRIA PRO VYMEZENÍ HRANICE AKCEPTOVATELNÉ KRIKIKY

- **2 klíčová kritéria** (M. Bartoň, Svoboda projevu)
 - 1) Věcné kritérium
 - 2) Personální kritérium
- **Věcné kritérium**
 - o přípustnosti kritiky rozhoduje obsah a forma zveřejněné informace
 - 1) Posouzení obsahu
 - Do jaké míry se kritika zakládá na pravdivých informacích
 - 2) Posouzení formy
 - Zda použité výrazové prostředky odpovídají (1) obsahu a (2) cíli kritiky
- **Personální kritérium**
 - Je rozhodující, jaké postavení má ve společnosti osoba, o níž pojednává zveřejněná informace
 - = míra veřejné známosti + míra angažovanosti ve veřejných funkcích

PERSONÁLNÍ KRITÉRIUM (BARTOŇ)

- Hierarchie veřejně známých osob

Vláda

Politik

Veřejně známá osoba – umělci, sportovci

Člen královské rodiny (*vyj. Pokud nejsou veřejně činné osoby – jud. Karolina von Hannover v. Německo*)

Státní zaměstnanec

- Policisté

- Soudci

- zasahování do nezávislosti soudu

- pohrdání soudem (§ 169b TZ)

- pomluva (§ 206 TZ)

Obyčejná (tj. nespádající do předcházejících kategorií) fyzická osoba

Argumenty ÚS ČR a ESplP

- „osoby veřejně činné, tedy politici, veřejní činitelé, mediální hvězdy aj., musí akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané“ (Vondráčková v. Rejžek)
- „na rozdíl od soukromých osob se politik nevyhnutelně a vědomě podrobuje důkladné kontrole každého svého slova a činu (...)“ (Lingens)

JUDIKATURA ČESKÝCH SOUDŮ

- I ÚS 156/99 – záleží na celkovém vyznění (každé zveřejnění není automaticky zásah do OO)

Personální kritérium:

- IV ÚS 146/04
- I ÚS 453/03 – definice „věcí veřejných“
- 30 CDO 2591/2011
- I ÚS 367/03 – zpěváci (subsidiarita ochrany)
- 24 c 52/2003 (KS BRNO) – ti, co vystupují ve veřejném prostoru
- II ÚS 152/08 - soudci
- 30 CDO 2563/2009 - pedagogové
- 30 CDO 1174/2007 – běžní občané
- Von Hannover vs. Německo (59320/02, 8772/10) – členka královské rodiny

JUDIKATURA ČESKÝCH SOUDŮ II.

- II ÚS 2051/14 – rekapitulace kritérií při kolizích
- I ÚS 453/03 – cílem kritiky nesmí být hanobení

HODNOTÍCÍ SOUD VS. SKUTKOVÉ TVRZENÍ

- Skutkové tvrzení
 - popisuje objektivní skutečnost
 - každý popis faktů podléhá důkazu pravdivosti
- Hodnotící soud (*value-judgement*)
 - vyjadřuje určitý názor
 - je spjat se subjektivním vnímáním reality, a jeho pravdivost tudíž nemůže být prokázána
- Klíčový rozdíl = možnost prokázat pravdivost předmětného tvrzení
- Hranice mezi skutkovým tvrzením a hodnotovým soudem je velmi tenká 😊
- Stejně slovo může být jednou „SK” a jindy „HS” (např. „mafie”)

Ještě z judikatury:

Ke snížené ochraně osobnosti osob veřejně činných a hranice přípustnosti kritiky

Nález ÚS ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03_: široká definice pojmu „věcí veřejných“:

„ Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů..... Věcí veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost.....“

„... presumpcí ústavní konformity je chráněn toliko hodnotící úsudek, nikoli tvrzení faktů, která v míře, v níž sloužila za základ kritiky, musí naopak důkazně prokazovat kritik sám.“

Rozsudek ESLP ze dne 1.7. 1997 ve věci Oberschlick vs. Rakousko:

„...pokud jde o hranice přípustnosti kritiky, jsou širší ve vztahu k politikovi, která jedná jako veřejná osoba, než ve vztahu k soukromé osobě. Politik se nevyhnutelně a vědomě vystavuje pozorné kontrole svých činů a gest, jak se strany novinářů, tak všech občanů, a musí projevit větší toleranci, především pak tehdy, když se sám pouští do veřejných prohlášení, která mohou být předmětem kritiky...“

OCHRANA OSOBNOSTI V NOZ - SHRNU TÍ

- JEDNOTA LIDSKÉ OSOBNOSTI = JEDNO OSOBNOSTNÍ PRÁVO (A DÍLČÍ OPRÁVNĚNÍ – chráněné statky)
- Garance všech jeho přirozených práv (i práva brát se o vlastní štěstí?)
- Každý může žít podle svého, neporušuje-li tím práva jiných, tj. i odpovědnost za vlastní život
- Demonstrativní výčet chráněných statků (§ 81 odst. 2 OZ: život a důstojnost člověka, jeho zdraví, právo žít v příznivém prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a projevy jeho osobní povahy.
- Možnosti omezení práva na ochranu osobnosti – zákonné licence
- Zvláštní prostředky ochrany osobnosti
- Ochrana jména a příjmení – zvláštní úprava § 77 a násl.
- Ochrana pseudonymu § 79
- Ochrana soukromí, ochrana při zásazích do tělesné integrity, ochrana osob držených ve zdravotnickém zařízení, pietní ochrana, ochrana osobních údajů
- Ochrana osobních údajů – zvláštní zákon
- Kolize práva na ochranu osobnosti x svoboda projevu, právo na informace – test proporcionality

Literatura:

- ***Ondruš, M. Soukormoprávní ochrana piety zemřelého, WK, 2019***
- ***Tůma, P. in: Lavický a kol., Komentář k § 1 – 654, C.H. Beck, 2014***
- ***Doležal, T. in: Melzer, F., Tégl, P., Komentář k § 1 – 117, Leges, 2013***
- ***Vojáček, L.: Urážky, pomluvy, nactiutrhání, Eurolex Bohemia, Praha, 2006***
- ***Bartoň, M: Svoboda projevu: Principy, garance, meze, Linde, Praha 2010***

..... A TO JE VŠE.....

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

